

14 Αυγούστου 2014

Δικαιοσύνη, Πνευματική ιδιοκτησία, Βιοηθική & Συνθετική Βιολογία

/ Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Όπως ειπώθηκε και σε παραπάνω συνάφεια, η δικαιοσύνη είναι μία έννοια - αρχή, η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία για την βιοηθική. Ενεργεί

κατά κάποιον τρόπο ως η ασφαλιστική δικλείδα τήρησης των υπολοίπων αρχών.

Ο ήδη αναφερθείς John Rawls θεωρείται ο κύριος εισηγητής της στην βιοηθική. Ο Rawls κάνει λόγο για τη δικαιοσύνη υπό την διανεμητική της εκδοχή ως ισότητα-ισονομία, γιαυτό και τις περισσότερες φορές χρησιμοποιεί τον όρο «fairness» και όχι τον όρο «justice». Σύμφωνα με τη σκέψη του, η κατανομή-καταλογισμός των υποχρεώσεων και των οφελών πρέπει να εξεταστεί από την άποψη ότι οι λιγότερο ευνοημένοι, π.χ., τα παιδιά ή οι φτωχοί, πρέπει να μοιραστούν τα οφέλη στην κοινωνία εξίσου με όλους τους υπόλοιπους. Το όφελος του λιγότερο ευνοημένου γίνεται ο κανόνας για την όποια απόφαση, καθώς και για την χάραξη πολιτικής.

Η EGE κρίνει ότι η αρχή της δικαιοσύνης αποτελεί το κλειδί για την ηθική θεώρηση της συνθετικής βιολογίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι αποφάσεις που θα ληφθούν δεν θα επηρεάσουν μόνο τις γενιές του σήμερα, αλλά και του αύριο. Με βάση τη δικαιοσύνη η βιοηθική καλείται να κρίνει και να προστατέψει θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όχι μόνο για τους σημερινούς, αλλά και για τους μελλοντικούς πολίτες^[1].

Πνευματική ιδιοκτησία

Μέσα από την αρχή της δικαιοσύνης κρίνεται και το ζήτημα της πνευματικής ιδιοκτησίας, το οποίο ανακύπτει από τις καινοτόμες ανακαλύψεις στον χώρο της συνθετικής βιολογίας. Ένας από τους βασικούς παράγοντες που θεωρείται ότι συνετέλεσαν στην ανάπτυξη της επιστημονικής έρευνας και καινοτομίας στις δυτικές κοινωνίες, είναι η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων από μία ανακάλυψη και η δυνατότητα εκμετάλλευσής της από τον επιστήμονα προς ίδιον όφελος. Η προστασία και η εμετάλλευση της πνευματικής ιδιοκτησίας απασχόλησε και τους επιστήμονες της γενετικής και της βιοτεχνολογίας. Ωστόσο, το κατά πόσον η ανακάλυψη ενός οργανισμού, ή του γονιδιώματός του μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο του λεγόμενου patenting, αυτό θεωρήθηκε ιδιαίτερα συζητήσιμο και αμφιλεγόμενο.

Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας μέσω της κατοχύρωσης της πατέντας είναι ο γρηγορότερος τρόπος για να επιτύχει μία κοινωνία την επιστημονική ανάπτυξη. Από την αλλοι, ορισμένοι βιοηθικολόγοι αντιτείνουν ότι το γονιδίωμα του ανθρώπου και του φυσικού κόσμου είναι κοινή κληρονομία και δεν είναι ηθικά αποδεκτό να αποτελεί αντικείμενο κατοχύρωσης προς εκμετάλλευση. Έτσι πυροδοτήθηκε ένας μεγάλος διάλογος εντός της Ε.Ε. για το ποιες ανακαλύψεις μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο κατοχύρωσης της πνευματικής ιδιοκτησίας και ποιες όχι. Η νομική κατοχύρωση και η αποκλειστική εκμετάλλευση κάποιων ανακαλύψεων, όπως η παραγωγή

χιμαιρικών οργανισμών από τα γενετικά κύτταρα ή η ανθρώπινη κλωνοποίηση, μπορεί να οδηγήσει σε προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Υπό αυτές τις προϋποθέσεις προτάθηκε ο διαχωρισμός των βιολογικών ανακαλύψεων σε αυτές που ανήκουν σε όλη την ανθρωπότητα και δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας και σε αυτές που μπορούν να κατοχυρωθούν ως πνευματική ιδιοκτησία. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσεται για παράδειγμα το ανθρώπινο γονιδίωμα[2]. Υπάρχει και μία άλλη κατηγορία ανακαλύψεων, αυτές που αποτελού προαπαιτούμενο για να προχωρήσει η επιστημονική έρευνα, οι οποίες ωστόσο παρέχουν γνώσεις και πληροφορίες τόσες πολλές, ώστε είναι αδύνατο να τις διαχειριστεί και να τις αναπτύξει ένας και μόνον επιστημονικός οργανισμός, ώστε να μπορέσει να διεκδικήσει την κατοχύρωση της πνευματικής τους ιδιοκτησίας. Έτσι προτείνεται η δημόρια διάθεσή τους, ώστε να προαχθεί η έρευνα. Για τη συνθετική βιολογία, τέτοια περίπτωση αποτελούν οι βιολογικοί δομικοί λίθοι, τα λεγόμενα biobricks στα οποία αναφερθήκαμε στο πρώτο κεφάλαιο.

Εκείνο που πρέπει να σημειώσουμε είναι ότι αν και η κατοχύρωση της πνευματικής ιδιοκτησίας αναγνωρίζεται διεθνώς, οι κανόνες της λειτουργίας της και η πρακτική της ορίζονται σε εθνικό επίπεδο. Έτσι δεν μπορεί να γίνει εύκολα λόγος για κοινή βιοηθική αντιμετώπιση στο ζήτημα αυτό.

[συνεχίζεται]

***Παρατήρηση:** Το παρόν άρθρο αποτελεί συνέχεια του αφιερώματος στη συνθετική βιολογία. Πρόκειται για μια μεγάλη έρευνα, αναθεωρημένη έκδοση μεταπτυχιακής-διπλωματικής εργασίας που κατατέθηκε στο ΕΑΠ και πραγματοποιήθηκε από τον θεολόγο Στέφανο Καραούλη με επιβλέποντες τους Ν. Κόϊο και Αν. Μαρά. **Φωτ.:** National Institute of Health (imagebank.nih.gov)

[1] Ο.π., σ. 45.

[2] Ο.π., 46.